

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора
Мозгальної Наталії Георгіївни
на дисертаційне дослідження
Ляо Бінь «Формування музично-естетичної компетентності
підлітків в закладах позашкільної мистецької освіти»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво)

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Питання формування музично-естетичної компетентності підлітків в закладах позашкільної мистецької освіти в останні десятиріччя набуває особливої ваги і стає одним із провідних завдань сучасної мистецько-педагогічної науки. За свідченням автора, забезпечення розвитку здібностей та таланту обдарованих дітей та молоді підкріплюється низкою держаних документів як в Китаї, так і в Україні, зокрема «Стратегія розвитку освіти в Китаї у XXI столітті», «Реформи розвитку базової освіти КНР», «Закон України «Про освіту» (2017р., у новій редакції з 16.01.2020р.), «Про позашкільну освіту», Концепція «Нової української школи» (2016 р.). Відповідно, це зумовлює розробку нових концептуальних ідей і положень, які повинні відповідати сучасному стану розвитку науки і культури і забезпечувати формування музично-естетичної компетентності підлітків в закладах позашкільної мистецької освіти. Відзначимо, що порушена дослідницею проблема, як засвідчує аналіз наукових досліджень і практичної діяльності, не знайшла комплексного відображення в попередніх психолого-педагогічних та музикознавчих дослідженнях. Сучасними як зарубіжними, так і вітчизняними вченими недостатньо повно визначено зміст, психолого-педагогічні умови та методику формування означеної компетентності. Тому, обрана для наукового студіювання тема «Формування музично-естетичної компетентності підлітків в закладах позашкільної мистецької освіти» є вкрай значущою й актуальною.

Той факт, що дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти», також свідчить на користь актуальності досліджуваної проблеми.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Оцінюючи найважливіші наукові здобутки дисертаційного дослідження Ляо Бінь, необхідно відзначити результати, що містять наукову новизну. Наголосимо, що хоча проблема музично-естетичного розвитку молоді в різні часи привертала увагу багатьох науковців, Ляо Бінь звернулась до найактуальнішого в наш час питання – формування музично-естетичної компетентності підлітків в закладах позашкільної мистецької освіти, здійснивши його спеціальне наукове осмислення. У роботі дана проблема стала предметом педагогічної та мистецько-методичної рефлексії, що дозволило схарактеризувати музично-естетичну компетентність підлітків як зумовлену впливом мистецтва динамічну комбінацію набутих і засвоєних музично-естетичних знань, умінь, навичок, якостей та цінностей, які підлітки здатні успішно реалізовувати в процесі навчальної, позанавчальної та майбутньої професійної життєдіяльності (с.32).

Основні положення дисертації Ляо Бінь базуються на методологічному синтезі акмеологічного, гедоністичного, компетентісного, жанрово-стильового та міждисциплінарного підходів, що дозволило усвідомити багатоаспектність та змістовність даної категорії, осмислити алгоритм її формування і на цій основі розробити структурно-функціональну модель та авторську поетапну методику формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної мистецької освіти. Слід відзначити обгрунтовані автором педагогічні умови, дотримання яких значно оптимізуватиме впровадження даної методики.

Інновативну цінність становлять розроблені автором спеціальні принципи формування музично-естетичної компетентності підлітків – ідеального та еталонного в музичному мистецтві, культурної самоідентифікації,

міжкультурного діалогу та творчого універсалізму, орієнування на які дозволить проектувати музично-естетичний розвиток та саморозвиток підлітків, спираючись на позитивні мотиви навчальної діяльності та розвивальний потенціал музичних дисциплін. Привертають увагу визначені автором структурні компоненти (мотиваційно-цільовий, комунікативно-емоційний, ціннісно-інтелектуальний), що стали підставою для обґрунтування критеріїв та показників музично-естетичної компетентності підлітків.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Актуальність досліджуваної проблеми, її теоретичні засади одержали в роботі належне обґрунтування, аргументацію та конкретизацію. Дисертанткою чітко сформульовано мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, його наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Ретельний аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати їх наукову обґрунтованість, логічність і послідовність у вирішенні поставлених завдань, а також про наукову ерудицію авторки. Здобувачкою здійснено комплексне теоретико-експериментальне дослідження, спрямоване на подальшу модернізацію та оновлення теорії та методики музичного навчання.

У першому розділі – «Теоретичні основи формування музично-естетичної компетентності підлітків» – необхідно відзначити достатньо високий рівень теоретичного аналізу, що уможливило визначення й обґрунтування сутності ключових – «компетентність», «музично-естетична компетентність», базових – «музично-естетична діяльність», «музично-естетичне виховання», «музично-естетичний розвиток», «музично-естетична культура» та похідних понять – «музично-естетичні цінності», «музично-естетичні потреби» «музично-естетичний смак», «музично-естетичний досвід», «музично-естетична оцінка» (сс. 32-42); визначити сутність та специфіку формування музично-естетичної компетентності в учнів підліткового віку (сс. 51-57), обґрунтувати унікальність та цінність позашкільного мистецького навчання у формуванні даної якості (с. 44-50), а також виявити чинники, що зумовлюють успішність даного процесу (с. 67).

Заслуговує на схвалення вміння Ляо Бінь коментувати аналітичний матеріал і доходити до власних теоретичних висновків, а саме, що у системі позашкільної мистецької освіти особливості формування музично-естетичної компетентності підлітків полягають у творчій спрямованості навчання, естетиці оточуючого середовища, комунікативній взаємодії учителя та учнів; високий рівень музично-естетичної компетентності підлітків виявляється в почутті задоволення від процесу та результатів музично-естетичної діяльності, прагненні до привнесення оригінального у створення і виконання музичних творів, самореалізації та самовираження в музично-естетичній діяльності (с. 32).

У другому розділі – «Моделювання процесу формування музично-естетичної компетентності підлітків» – розглянуто та систематизовано методологічні підходи (компетентісний, акмеологічний, гедоністичний, жанрово-стильовий, міждисциплінарний) запропоновано їх авторську інтерпретацію в контексті формування музично-естетичної компетентності підлітків (сс. 72-92). Інноваційним можна вважати введення до методологічної складової дослідження провідних стратегій, концепцій, вчень та принципів китайської філософії, зокрема це: стратегія «природності» (даосизм), концепції – ідеальної людини, якій притаманні гуманність, почуття обов'язку, справедливість (конфуціанство) та «заперечення музики» (Мо-Цзи); вчення про «жень» – людинолюбство (конфуціанство); принципи: єдиносутності макро- і мікрокосму, самовдосконалення, примирення, «шляхетного чоловіка» («цзюнь цзи»), «недіяння» – керування власними бажаннями, що, на думку автора, дозволить більш повно і широко представити та реалізувати даний процес у мистецьких позашкільних навчальних закладах України і Китаю (сс. 87,88). Визначені та обгрунтовані педагогічні умови, за свідченням Ляо Бінь, забезпечують успішність формування означеної якості: створення у закладах позашкільної мистецької освіти художньо-естетичного середовища, розвитку у підлітків здатності до повноцінного сприйняття музичних творів, оволодіння підлітками навичками художньої інтерпретації музичних творів, постійного оновлення музично-

інтонаційного словника, вивчення в процесі навчання фортепіанної музики для дітей (п. 2.2.).

Науково вагомою у цій частині праці є структурно-функціональна модель (рис. 2.2.), яка побудована з урахуванням особливостей навчання у закладах позашкільної мистецької освіти, презентує цілі, зміст та алгоритм проетапної авторської методики і спрямована на очікуваний результат – досягнення позитивної динаміки у формуванні музично-естетичної компетентності учнів підліткового віку.

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної мистецької освіти» – заслуговують на увагу розроблені, відповідно до структури, критерії та показники музично-естетичної компетентності підлітків (сс. 159-162), схвальної оцінки заслуговує проведений діагностувальний етап, що включав аналіз навчальних планів та індивідуальних програм учнів старших класів закладів позашкільної мистецької освіти, анкетування, тестування, різноманітні діагностичні завдання, методику створення мотиваційного портрету, методику проєктивного малюнку (Т. Яценко), методику ціннісних орієнтацій (М. Рокич), методику КОС (В. Синявського-Б. Федоришина).

Найвагомішим у цьому розділі вважаємо авторську експериментальну методику, якій притаманна етапність та багатовекторність музично-естетичного розвитку, що забезпечувалась різноманітними формами і методами навчання. Слід відзначити результативність пояснювально-ілюстративних (наочно-слуховий, зорової наочності) та спеціальних методів (музично-естетичного наведення, музично-естетичного оцінювання, музично естетичного узагальнення та музично-естетичного порівняння), бесід («Краса навколо нас», «Особливості поліфонічної музики»), круглих столів («Музично-естетичне середовище», «Інтерпретація клавірних творів І.С. Баха»), інтерактивних ігор («Склади літературне оповідання», «Уяви, що ти митець», «Інтерв'ю») тощо. На схвальну оцінку заслуговує використаний музичний репертуар, що включає музику різножанрову музику українських (І. Шамо, В. Кирейко, В. Барвінський,

В.Сильвестров), китайських (Чжан Чжао, Чень Мінчжі, Чжу Цянбер, Цінь Йончен, Гу Цзянь Фен, Чжу Ліанг Ченг) та зарубіжних (І.С. Бах, Й. Брамс, П. Хіндеміт, М. Рeger, Д. Шостакович М. Парцхаладзе) композиторів. Позитивним вважаємо, що поряд з музичними творами автор використовує поезію та твори живопису, зокрема картини М. Примаченко, Т. Яблонської, М. Пимоненка.

Дійсно вартісним є детальність висвітлення результатів формувального експерименту, що засвідчили позитивну динаміку у формуванні музично-естетичної компетентності підлітків. Загальні висновки відповідають поставленим завданням і цілісно відображають результати дослідження.

Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній табличні (3.1. – 3.13) матеріали та наочні матеріали, які, відображають різноманітні трактування категорії «компетентність» (рис. 1.1.), термінологічну складову дослідження (рис.1.2.), особливості закладів позашкільної мистецької освіти (рис. 1.3.), теоретичні основи моделювання музично-естетичної компетентності підлітків (рис. 2.1.), структурно-функціональну модель формування музично-естетичної компетентності підлітків (рис. 2.2.), методологічну складову дослідження (рис. 2.3.).

На нашу думку, змістовними і цікавими є додатки, в яких авторка подає анкету для опитування викладачів (дод. А), анкету для з'ясування мотивів навчання підлітків (дод. В. 1), анкету для з'ясування рівня домагань у розвитку виконавських вмінь підлітків (дод. В. 2), «Опитувальний лист» для виявлення рівня поліфонічних знань (дод. С. 1), анкету для виявлення рівня емоційної чутливості підлітків (дод. С. 2), тестові завдання для виявлення рівня музичних знань підлітків (дод. Д. 1), адаптовану методику М.Рокича для виявлення пріоритетних цінностей учнів підліткового віку (дод. Д. 2), репертуарні списки (дод. Е.1- 3), що суттєво доповнює зміст роботи.

4. Значення для науки і практики отриманих результатів

Результати дисертаційного дослідження Ляо Бінь мають наукове і практичне значення, оскільки вперше цілісно висвітлена проблема формування музично-

естетичної компетентності підлітків; використано матеріали, що розкривають жанрово-стильове розмаїття фортепіанної музики та її значення у формуванні музично-естетичної компетентності підлітків. Крім того, елементи розробленої експериментальної методики можуть бути впроваджені в освітній процес закладів позашкільної мистецької освіти; теоретичні та експериментальні здобутки можуть бути використані при розробці навчальних програм, методичних рекомендацій та посібників, а також у процесі науко-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) та третім (освітньо-науковим) рівнями.

Довідки про впровадження результатів відповідають меті дослідження й підтверджують його результативність.

5. Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертації достатньо повно висвітлено в 11 публікаціях публікаціях, з них 4 у міжнародних виданнях. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає діючим вимогам. Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних (4), всеукраїнських (4) та регіональних (3) науково-практичних конференціях.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Дисертаційна робота Ляо Бінь відзначається чіткою структурованістю і складається зі вступу, трьох основних розділів, які членуються на окремі підрозділи, висновків та списку використаних джерел. За змістом та структурою вона відповідає діючим нормативним документам. Стиль викладу наукових положень, авторських узагальнень та висновків доступний для сприйняття.

Ознайомлення з текстом дисертації Ляо Бінь дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною, завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставить МОН України.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи результати, представленої Ляо Бінь роботи, хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. Заслужує схвалення ґрунтовний аналіз поняття «компетентність» (п.1.1), де Ляо Бінь розглянула наукові позиції та трактування науковців різних країн. На нашу думку, бажано було б представити погляди китайських дослідників щодо поняття «музично-естетична компетентність», що зробило б аналіз більш змістовним.

2. У підрозділі 2.1. дослідниця ґрунтовно розкриває наукові підходи: міждисциплінарний, компетентісний, акмеологічний, гедоністичний та жанрово-стильовий. На їх основі обирає принципи, що мають методичну спрямованість. Проте, в описі експериментальної роботи дослідниця висвітлює принципи, проте епізодично вказує на підходи. Варто було б зауважити на експериментальному характері запровадження окреслених наукових підходів.

3. Дисертаційна робота Ляо Бінь вирізняється вдалим поєднанням цікавих діагностичних методів та методик, що застосовувались для вимірювання критеріїв сформованості музично-естетичної компетентності підлітків. В тексті дисертації (п. 3.1.) йдеться про методику проєктивного малюнку (Т. Яценко). Робота тільки виграла б, якби дисертантка представила зразки творчих робіт учнів (малюнки, сюжетні композиції тощо) у додатках.

4. У розділі 3 п. 3.2. Ляо Бінь докладно розглядає етапи експериментальної методики формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної мистецької освіти. Для реалізації педагогічної умови – оновлення музично-інтонаційного словника підлітків, автор використовує музику сучасних композиторів В. Бібіка, В. Сильвестрова, П. Хіндеміта, Гу Цзянь Фена, Цінь Йончена та ін., яка насичена інтонаційними знахідками, стилістичними новаціями, синтезує фольклор з сучасними композиторськими техніками. Цікаво було б дізнатися, «Чи готові були підлітки до сприймання такої музики?», які труднощі, можливо позитивні моменти виникали в процесі такої роботи.

5. Бажано було б видати методичні рекомендації з формування музично-естетичної компетентності підлітків

8. Висновок. Висловлені зауваження та побажання мають частковий характер і не впливають на високу загальну оцінку рецензованої праці. На підставі детального ознайомлення з текстом дисертації вважаємо, що дослідження Ляо Бінь є завершеним самостійним і оригінальним, яке за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного аналізу, рівнем новизни і значущості результатів відповідає встановленим вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо формлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за №155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), а його авторка – Ляо Бінь заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (музичне мистецтво)

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Н.Г. Мозгальова Мозгальова Н.Г.

